

X.

Betrægtning

over

de betydeligste Hovedposter, som især maae være
Formaalet for den duelige Malers
Opmerksomhed,

af

Diderich Christian Fester.

§. 1.

Mennesket har Konsterne at takke for de fleste af Livets Bequem-
heder, for den største Deel af Livets Fornøielser. De inddeles
almindelig i de mechaniske og de skionne Konster. Ved de mecha-
niske Konster frembringes og tilberedes de Ting, som tiene til Livets
Nødvørst og Bequemhed: de skionne Konster, indtage, røre og fornøie
Sielen og Hjertet. Til de mechaniske Konster bliver især henført:
Agerdyrking, Handel, Cameral- og Sinantsvidenskab, Mynt-
væsen, Krigskonst. Til de skionne Konster kan især henføres:
Talekonst, Digtekonst, Bygningskonst, Maler- og Billedhugger-
Konst, Tonekonst, Dandskonst. Disse Konster ere saa gamle, at
deres Oprindelse ligger forborgen i de fabelagtige Tider af den første
Verdens Alder. Saa meget er dog vist, at de udi Orienten, i baby-
loniske, chaldaiske og egyptiske Provindser have bekommet deres første
Anseelse; men i Grækenland ere de siden efter stegne til en større Høide
og Fuldkommenhed.

§. 2.

Malerkonstens Theorie lærer, hvorledes det Skionne, udi synlige
Gjenstande, ved Tegning og Farver, kan forestilles paa en stad Grund.
Den viser de forskjellige Slags af det synlige Skionne, hvorledes det
samme kan afbildes i Figurer, ved en Mængde af Omridsningslinier,
vd Delens ordentlige Sammenføielse, ved deres rigtige Forhold og
A. Nørste V. S. Skrifter II. V. Do Har:

Harmonie; hvorledes det finder Sted i Hensigt til Bevægelser, Stilling, Miner og Ansigtstræk hos de Mennesker, som ved Tegning foreslilles; hvorledes det fremkommer ved en Blanding af Lys og Skygge og Farvernes Harmonie; hvorledes de forskjellige Slags af den synlige Skønhed kan føres i en Maling; hvorledes et Væbne poetisk og mætermæssig skønt kan udtænkes, rigtig anordnes, vel udarbejdes.

§. 3.

Af de Gamle er Malerkonsten bragt til en anseelig Høide; især af Grækerne, som først har lært den af de asiatiske Folk. Nogle Alderdommens Levninger vidne om de gamle Konstneres Færdighed i de vigtigste Dele af Malerkonsten, i Tegning og Smag. De Beskrivelser over adskillige Malerier, som Plinius, Pausanias, Lucian, Philostratus og andre have indrykket i deres Skrifter, vise tydelig nok, at denne Konst allerede i de ældre Tider har haft en mærkelig Grad af Fuldkommenhed. Nyttens af denne Konst bestaaer ikke blot i den Mængde af Fornøielse, som derved kan opvækkes hos dens rette Kiendere, dens egne Elskere. Ved Hjælp af de med samme forbundne og dertil henhørende Konster, nemlig Kobberstikker, Billedhugger, Stempel- og Stempelskriverkonsten, tjener den til at forplante store og fortiente Mands Ihukommelse, ved Beholdninger af deres Portraiter; ved de varigste Erindringsregn, at underrette Efterlægter i den tilkommende Verdens Alder, om vigtige og store Tildragelser, som ingen Pen saa tydelig kan beskrive. Ved indragende og rørende Forestillinger kan Malerkonsten opmuntre Menneskene til Dyd. Den kan og give dem gyselige Indryk, og affrekke dem fra Laster. Derfor er den til alle Tider af de fleste Folk anvendt til hellig Brug, ved Kirkers og Temples indvortes Prydelser; ved værdige Forestillinger af Religionens vigtigste Formaaale, at opvække Andagt og opmuntre til Dyd.

§. 4.

Er der nogen Kunst, som fordrer et Menneskes ganske Flid og fulde Application; saa er det den, hvoreed syntig Skionhed forestilles i et fuldkomment Ganske, som Naturen ikke frembringer: at give en stad Grund Ophoinger, Jordbyninger og legentlige Skikkelser; at oplyse Mørket; at fremvise Ting, som Haanden griber i Mørhed, som Diet seer i Fraliggenhed; at gjøre Larredet levende og talende, saa den henrykte Tilskuer maae udbryde i disse Ord: Den, som seer Gienstanden i sig selv, seer den ikke bedre end jeg; og den stude Grund jeg betragter, er allene ved Soelsen forskjellig fra Naturen. En Begynder i Malerkonsten maae fra Ungdommen af flittig betragte Skikkelsen af forskjellige Slags Træer, Planter og Blomster, forskjellige Slags Dyr, Fugle, Fiske og Insekter, Menneskers forskjellige Ansigtsstræk m. v.; han maae ofte besøge forskjellige Slags Manufacturer, forskjellige Slags Kunstneres og Haandværkeres Verksteder, og ndie betragte de mange forskjellige Slags forekomne Maskiner, Dele og Redskaber, efter deres forskjellige Bevagelser, deres forskjellige Brug, deres forskjellige Nytte og Virkning. Begynderen maae ove sig i at aftegne og afcopiere de største Mesters Arbejder. Derved vannes Haanden og Diet til Proportionen i det Skionne; til Characteren i Virtuoserne Monstre. Han bør aftegne Hoveder og Brystbilleder paa ældre og nyere Medailler, hvoreed læres at forestille ophavede Skikkelser; det veileder og til en Kundskab om fyrstelige Personer, om berømte Mænd, som i sin Tid tilbørlig kan blive Formaal i hans Malinger. Ingen Esterladenhed bør finde Sted. Alle hans Tegninger maae anlægges med Smag; ved Udtrykkets Rigtighed maae de gøres saa fuldkomne som det er mueligt.

§. 5.

Den duelige Maler maae nødvendig have nogen Kundskab i Naturhistorie og Anatomie. Hver Algarotti siger: at Anatomie er for en Maler det samme, som Grammatik for en Skribent. Af Naturen ere Dyrene, ligesom Planterne, afbildede efter visse Ordener, Classer, Slægter og Arter; og ethvert Partie haver deres særdeles Bygning, Levemaade, Næring, Fortplantelse. Han bor da af Naturhistorien kiende disse forskjellige Ordener, Classer, Slægter og Arter; har maae vide Classernes egentlige Characterer, f. E. Insekternes, Muskeldyrenes, Fiskenes, Fuglenes o. s. v.; ligeledes maae vides Hovedslægterne i enhver Classe, Arterne i de forskjellige Slægter, og ind i enhver Art de mærkværdigste Dyrs Størrelse, Dannelse, Levemaade m. v. I Hensigt til Dyrenes Anatomie maae han kiende noget af Delenes Beskaffenhed; deres Bygning, Forhold, Skikkelse, Størrelse, Bevægelse, Samfund og Forbindelse med hinanden. I Betragtning af det menneskelige Legems Anatomie, da er det fornødent, at han noie kiender de forskjellige Dele, hvoraf denne kunstige Maskine er sammensat. Deres Oprindelse, deres Beliggenhed, deres Forbindelse; de betydeligste Knoklers, Nervers, Musklers, Blodkars, Forreininger og egentlige Beskaffenhed. Det var en overmaade nyttig Ovelse, naar den unge Maler, efter sit Genie, sin Indbildningskraft og hans Kundskab i Anatomie, aftegnete den modstaaende Side af det, som efter Modellen allerede var aftegnet. Haa saadan Maade blev Musklernes Forretning forstaaelig; man saa da tydelig, hvorledes Musklerne efter Legemets forskjellige Stillinger maatte forkorte, udvide og ophave sig; og derved kunde forbygges, at Legemet ikke skulde forestille den ene Halvdeel af Legemet, utvungen og fri, den anden derimod tvinget.

§. 6. En Maling har opnaaet den største Fuldkommenhed, naar den forestiller Gienstanden saaledes, som man lige for sig saae samme, enten i et Speil, eller i et Camera obscura. Men naar et Camera obscura i dette Tilfaelde fuldkommen skal træde i Stedet for et Speil, og giøre Just den samme Virkning; da bør det indrettes efter den af Herr Lambert opfundne Maade. Maleren maae da for alle Ting have Kundskab i Perspectiv; thi en Maling kan ansees som et Glas, igiennem hvilket man ser den afbildede Gienstand. Naar den synlige Belyggenhed er antagen og bestemt; saa beroer Gienstandens rigtige Forestilling allene paa Diets Høide og Afstand mod dette Glas, nemlig paa Perspectivens Regler. Perspectiv er Malerens Tomme og Veiviser. Denne Videnskab maae lære ham, saaledes at afbilde Gienstandene efter den behørigte Forhold af deres forskellige Afstand, saa nogle synes at staae for ved, andre derimod, alt længere og længere bag ved disse, og ligesom at falde for ved Lærrædet i forandertlige og forskellige Distancer. Han maae have Underretning om de fornødne Regler, for at bestemme Billeder af Gienstande, saaledes som de præsenteres i en given Afstand og Høide af Diet; han bør enten ved Tegning finde Billedernes berøbeligste Hovedpunkter, eller og først udføre det analytisk, efter Professor Käsiners Anviisning.

§. 7.

I Perspectivens første Deel, som kaldes Ichuographie, udfordres en Færdighed i at sære Triangler, Quadrater og andre retlinede Figurer, samt Cirkler og Ellipser i Perspectiv. Herved bliver især at merke de berøbeligste almindelige Regler udi Ovelsen af de Ichuographiske Afteidninger. I Perspectivens anden Deel, som kaldes Seenographie, hoor der handles om perspectiviske Forestillinger af Legemets Overflader,

udfordres en Ovelse i at fore geometriske Legemer, saasom Tærninger, Parallelepipeder, Prismer, Cylindrer, Pyramider og Kegler, samt affortede Pyramider og Kegler, Tetraæder, Trisædrer og Dodecaædrer i Perspectiv. De i denne Deel angivne Metoder, til at bestemme de forskjellige synlige Hojder af et Legems øverste Hjørner, hvis virkelige Hojder ere lige, ere just de samme, af hvilke man betiener sig, naar man baa ved hinanden vil forestille mange Gienstande af lige store virkelige Hojder, saasom Trær paa Marken, Skibe paa Søen, Personer paa et Theater m. v. I Perspectivens tredje Deel, som kaldes Sciographie, udkræves at vide de Regler, efter hvilke Legemers Skygger føres i Perspectiv, naar Lyset udbreder sig ved Straaler, der fare fra hinanden som stær ved en Lampe, en Fakkell, et Voplys o. s. v.; og naar Straalerne fra Solen falde parallelle med hinanden, og støde mod den Grund, hvor Legemer staae. Lyset beskinner et Legeme, som kaster en Skygge, enten med Straaler der adspredes fra hinanden; eller med Straaler, som ere parallelle med hverandre. I begge Tilfælde antages, at Lyset staaer høiere end Legemets øverste Punkt. Naar Luen af et Lys i det første Tilfælde skal kaste en Skygge; da maae samme staae nær ved Legemet, at Straalerne snart kan forenes, naar de udbrages mod Lyset. Men Solen oplyser et Legeme saa stærkt, at Skyggen bliver kiendelig endog i en stor Afstand; i en næsten uendelig Afstand maae Straalerne først løbe tilsammen, og altsaa ere de optisk parallelle.

§. 8.

Naar en Maling skal have en høi Stilling, da maae Diepunkten antages neden til; derimod, naar Malingen skal berragtes i en Dybhed, da maae Diepunkten være oven til, at Glæden under Synsvinklen i begge Tilfælde alt mere og mere kan sammendrages, jo mindre og mindre Figurerne blive. Skal Malingen have en overmaade høi Stilling;

saa

saa maae Diepunkten antages saa lav, at den udfalder af Malingen i sig selv, og at dens Glade ikke kan sees. Naar Diepunkten i dette Tilfælde skulde træffe paa Malingen; saa maatte en horizontal Glade synes at ligge fliev, og Figurerne maatte oven til fremhænge med Hovederne. Efterat Diepunkten er bleven bestemt; saa maae her tænkes paa den beqvemteste Afstandspunkt. Den sande og eneste Afstandspunkt bør egentlig være den, udi hvilken man med et Blik kan overse den hele Maling, og bedst kan adskille Delene i samme. Da Figurerne i en Maling kan betragtes som en Mængde Piller og Støtter af en Bygning; saa maae hine, ligesom disse, først føres i Perspectiv, førend de foretages nogen videre Udføring. Derved undgaaes den Fare, at begaae Irringen i Figurerne behørig Proportion efter deres forskjellige Afstand; derved bestemmes den ordentlige Formindskelse eller Forøgelse af deres Virkning i Diet, efter Graderne af Distancen. I denne betydelige Hovedsag have endog de største Mestere ofte begaaet merkkelige Feil; men den berømte Raphael har allestider med den største Nøiagtighed iagttaget samme, saa de behørig Degradationslinier ere fundne paa mange af hans Arbejder.

S. 9.

Da Perspectivens Regler grundes paa Proportioner og Trianglers Egenskaber; saa maae Maleren have nogen Kundskab i den simple Geometrie. I Planimetrien maae især vides Figurerne Beskrivelse, deres Forhold og Deling; ligeledes i Stereometrien, Legemers Beskrivelse, Forhold og Deling. Paa saadan Maade maae han giere visse og forsigtige Skridt, for at opnaae en Færdighed i rigtige og ordentlige Tegninger; thi den skønneste Colorit kan al rig ne sette eller skille de Feil, som ere begangne i Tegningen. Hannibal Carrache holdt den noie Rigtighed i Omridsningslinierne eller i Contouren, for at være saa vigtig,

vigtig, at han regnede alt det øvrige næsten som intet imod samme, og Hannibal havde Ret. Vel kan Naturen forandre Menneskers Farver og Synligheden i de fiobagtige Dele; men den kan aldrig tilfidesætte de Grundfæmninger af den Mechanismus, der er i Legemets Bygning; den kan aldrig forandre de geometriske Regler, det Forhold og de Proportioner, som angaae de forskjellige Deles forskjellige Virkninger i Ligt.

§. 10.

Førend Maleren tager Penselen i Haanden, maae han i de optiske Regler være underrettet om Lysets og Farvernes Art og Beskaffenhed. Den Konst, at beblande forskjellige Farver med hinanden, og saaledes at meddele den ene Farve en vis og behørig Deel af den anden, som der udfordres i Forhold af det Modstik af Lys, hvilket Gienstandene kaste paa hinanden, udgior fornemmelig den behørige Harmonie i en Maling. Denne Harmonie grunder sig i Farvernes naturlige Uforanderlighed, og paa den sør alle Legemer tilfælles Egenkab at tilbagekaste flere eller færre af de farvede Straaler, der falde paa samme. Men ethvert Legeme tilbagekaster alletider det stærkeste Antal Straaler, af den Farve det haver. Naar tre eller fire Legemer, af hvilke ethvert har sin visse Farve, stilles mod hinanden, og ethvert gives en vis Grad af Lys; saa kan det let erfares, hvad for Virkninger de vopelviis gibre paa hinanden, og udi hvilken Proportion Farverne befindes. Tager man en sammensat Farve; saa kan man derved ligesom adskille og opløse samme i dens Elementer. Jagtriager man de Mellemrum af Farverne udi en Soelstraale, som ved et Glasprisma er adskilt i sine Farver; saa indsees lettelig, hvilke Farver der stemme overens og harmonere tilsammen, og hvilke ikke.

S. II.

Efter Newtons Theoria, da er enhver Soelstraale sammensat af syv Slags Straaler, efter Antallet af de iagttagne Farver. Disse syv Slags Straaler blive adskilte ved deres forskjellige Brækninger; thi efter Farvernes forskellige Bessaffenhed afbildes de allestider i en vis Orden, den ene oven over den anden, naar de komme tilsynne ved et Glasprisma. De herved iagttagne merkvaerdigste Egenskaber ere følgende: 1) Naar man lader en Soelstraale indfalde i et formorket Kammer igiennem en Aabning, omtrent af nogle Linier i Diameter, og med et trekanted Glasprisma optager Soelstraalen under en vis Vinkel, som Newton sætter at være 64° ; saa adspittes Straalen bag ved Prismet. De i Luften svømmende Støvgran sees farvede; og hvorledes Straalen end optages, saa bekommer man et farvede Billede. 2) Dette Billede er ikke cirkelrunt, men langagtigt. Ved Siderne bliver det noie indsluttet af udløbende rette Linier; men oven og neden til finder man Krumheder, der ikke saa tydelig ere determinerede. I en Afstand af $18\frac{1}{2}$ Fod fandt Newton, at Billedet var $10\frac{1}{4}$ Tomme langt, og $2\frac{1}{2}$ Tomme bredt. 3) Oven fra ned ad afbildes Farverne i følgende Orden: Rød, Pommerandsguul, Citronguul, Grøn, Himmelblaa, Purpur og Violet. 4) Disse Farver indtage ikke alle lige store Rum. Naar man ikke regarderer Krumhederne, men inddeler det øvrige Rum i 360 lige store Dele; saa indtager Rødt 45, Pommerandsguult 27, Citronguult 48, Grønt 60, Himmelblaat 60, Purpur 40, og Violet 80 af disse Dele. 5) Naar man med et Speil optager dette farvede Billede; saa tilbagekastes Farverne fra samme, og paa Loftet eller Bøggen i alle Ting betragtes som tilførn. Det samme maae og følge, naar dette brogede Billede atter optages med et andet Speil. 6) Naar man holder et Brændglas af en stor Diameter i de farvede

Straal, og med et Stykke Papir optager de Straaler, der falde igiennem dette Glas; saa fremkomme og Farverne paa Papiret, hvorledes dette end holdes, undtagen i Brændepunkten. I Brændepunkten seer man Farverne ganske at forsvinde, og her fremkommer et reent Lys; men holdes et Glasprisma paa det Sted, hvor Brændepunkten falder, saa komme Farverne igjen tilsyn. 7) Gøres en Abning paa det Sted, hvor det farvede Billede falder, saaledes at ikkun een af Farverne falder igiennem Abningen, og man atter med et Prisma optager denne enkelte f. E. blaa Farve; saa bekommes vel nye Farver, dog ikke forskellige Slags som tilforn. Man seer lutter Skatteringer af en og den samme Farve; her i de Tilfælde lutter blaae Skatteringer. Optager man med et Speil denne enkelte f. E. blaa Straale; saa beholder den sin Farve og bliver ikke derved forandret.

§. 12.

Lys kan da forvandles i Farver, og Farverne igjen udi Lys; men Legemerne have forskellige Farver, fordi de paa forskellige Maader tilbagekaste Lysets Straaler. Forskellige Legemer sees forskellig farvede; og Aarsagen til dette ligger ikke i de forskellige Straaler, som falde paa de samme, men i den forskellige Struktur og Bessaffenhed af Dele i Overfladerne. Paa det ene Legeme falde lige saa mange Straaler, som paa det andet; og Straalernes Mængde maae være i et ordentligt Forhold med Størrelserne af Legemernes Overflader; men alle de paafaldne Straaler kastes ikke tilbage; thi en Mængde af de samme absorberes i forskellige Grader, efter Legemernes forskellige Art og Bessaffenhed. At Straalerne absorberes, kan tydeligt erfares ved et Brændspeil, naar det af Lysets Røg og Damp sort er anløbet. Fordi Speilet er sort, saa formodes, at ikkun ganske saa af de paafaldne Straaler kastes tilbage, hvilket og anstillede Forsøg tydelig bekræfte.

Sattes

Sættes et Thermometer udi Brændepunkten af et saadant Speil, vil den flydende Materie udi Røret dog ikke merkelig stige, omendstiont Speilet stærk befinnes af Solen; ja endog de største Brændespeile af det glatteste sorte Marmor giøre ingen merkelig Virkning; derimod da Straalerne absorberes, saa blive slige Speile i sig selv af Straalerne fra Solen meget stærk opvarmede. Boyle anfører et merkeligt Exempel: at en Blind, ved Navn Joh. Vermaasen, havde saa subtil og fin en Følelse, at han ved samme kunde kiende og adskille Gienstandenes forskjellige Farver. - Efter denne Blindes Udsigende, da skulle sorte og hvide Legemer være meest ruagtige, dog allermeest de sorte. De hvide Legemers Kihed nærmede sig meest de Grønlige; dernæst fulgte de Gule, Røde og Blaae. En Farve er stærk i den fuldkomneste Grad, naar den samme overalt ikke tilbagekaster andre, end de farvede Straaler, af hvilke den har Navn. Men dette tilkommer allene en prismatisk Farve; thi alle Jordlegemer mangle en saadan Fuldkomnethed efter deres forskjellige Art, udi større og mindre Grader. Efter Forsøg, anstillede af den berømte Lambert, erfares: at de tilbagekastede Straaler eller Styrken af det saa kaldede Bergblaat, er $\frac{1}{20}$, Spanstgrønt $\frac{1}{3}$, Gult $\frac{2}{3}$, Mennig $\frac{2}{3}$ og Zimober $\frac{2}{3}$, naar de tilbagekastede røde prismatiske Straaler fra et Stykke tykt og ganske hvidt Papir sættes = 1.

§. 13.

Naar en Farve beblandes med hvidt, saa bliver den lysere. Enhver Ihs Farve tilbagekaster flere hvide Straaler i vort Øie, end de der komme fra Farven i sig selv, uden denne Lyshed; og i denne Hensigt bliver det da ligegyldigt, enten dette saaledes følger af Naturen, eller fordi man har beblandet Farven med Hvidt. Men herved maae mærkes, at naar man ved Synet skal bedømme Graderne udi Farvernes

Lysbed; da maade de betragtes i en og den samme Grad af Lys. Naar en dunklere Farve sættes i Solen, eller i det mindste i et klarere Lys end en anden, skint lysere, Farve af det samme Slags; saa kan disse tvende Farver synes at være lige lyse. Denne Lighed i den synlige Lysbed maade ei allene hidrøre fra dette: at den udi Solen, eller den udi et stærkere Lys henførte Farve tilbagekaster flere hvide Straaler; men fordi denne tillige tilbagekaster flere farvede Straaler, hvoraf den fører Navn, end den anden lysere Farve, som befindes i det svagere Lys. Naar altsaa Maleren, for at give sin Maling mere Lysbed, allene søger dette, ved at blande Hvidt udi samme; saa begaaer han en mærkelig Feil. Derved forandrer han det Forhold, som er imellem de hvide og de farvede Straaler; thi han forøger ifkun Antallet af de hvide, uden tillige forholdsmeessig at forstærke de farvede Straaler, saaledes som det seer ved Gienstandene i sig selv.

§. 14.

Naar en Farve beblendes med Sort, saa bliver den dunklere. Dunkle Farver ere de, som tilbagekaste de Straaler, af hvilke de føre deres Navne, ifkun fra fristaende Punkter udi deres Overflader; og Straalerne absorberes i alle de øvrige Punkter i forskiellige Grader, alt efter en Forskiellighed i Farvernes Dunkelhed. Ligesom en Farve bliver lysere og klarere ved en Blanding med Hvidt; saa bliver den der imod mørkere og dunklere ved en Blanding med Sort. Men der bliver en betydelig Forfiel i Proportionen af denne Blanding. Den grønne Farve synes ganske vel at modtage Sort, uden derfor at ophøre, endnu at sees grøn; men den gule Farve, beblandet med Sort, falder strax i det Brunne; den røde Farve, blandet med Sort, faaer et hæsligt Syn; i den blaa Farve tager Sort meget let Overhaand, saa at Sort, som falder i det Brunne, kan forbedres, naar samme blandes med Blaat.

§. 15.

En Farve kan være stærk, den kan være lys; og derfor er den dog ikke livagtig. Denne Livagtighed opnaaes nærmest, naar Farvernes Styrke og Lyshed forbindes med hinanden. Men foruden dette, da synes her og til Livagtigheden at udfordres en vis Blands, som kunde gjøre Farverne mere eller mindre glindsende, og meddele dem en Skimmer efter visse Gienstandes naturlige Beskaffenhed. Saaledes synes man hos Metallernes Farver at finde en vis Slags Tykhed, Blands og Skimmer, hvilken ikke finder Sted hos Malerens Farver; og deraf hidrører den Banckelighed at male sletne Metallar. Omrent af den samme Beskaffenhed er den Livagtighed i Farven, som findes paa adskillige Blomster, paa adskillige Fugles Fiere, paa Bingerne af adskillige Sommerfugle o. s. v. Seer man siige Ting afsildede med de fineste og stærkeste Farver ved en Pensel, som med al muelig Forsigtighed, Slid og Overlæg er bleven ført i den dueligste Konstners Haand; saa har man vel Aarsag at beundre Konstnerens Arbejde, og man synes at finde lutter Skionhed, lutter Lighed med Naturen; men holdes Gienstandene ved Siden af disse Malinger, saa seer man dog, at her ikke er den Livagtighed, den Blands, den Skimmer, som i Naturen selv.

§. 16.

I Hensigt til de sammensatte Farver, da har Herr Professor Mayer antaget trende Hovedfarver, nemlig Rødt, Blaåt og Grønt, af en saadan Styrke, at de kom de ligenavnige prismatiske Farver saanar, som muelige. Dernæst har han antaget dette som en Grundsaetning: at en Farve, som efter sin Art ikkun $\frac{1}{2}$ er forskjellig fra en anden, taber sig i denne anden Farve. Dette har givet ham Antedning til at gjøre alle muelige forskjellige Blandinger af de ommeldte trende Hovedfarver, saaledes at Forskiellen ikke faldt under $\frac{1}{2}$. Beregner man

Antallet af de muelige forskjellige Blandinger, som med trende Farver saaledes kan foretages, naar enhver er deelt i 12 Dele; saa finder man disse Omsetningsmaader at være 91, hvilke i Ordnen efter hinanden jeg har forestillet paa den herved følgende Tabel. Tabellen afbildes i en retvinklet Triangel, hvorudi findes 91 firkantede Rum; og udi ethvert Rum er anmerket de behorige Tal og Bogstaver, hvorefter Blandingen bestemmes. For Exempel: udi det nederste Rum ved Hjørnet af den rette Vinkel, staaer *or 12 b* og, som betegner, at herudi kommer intet Rødt, 12 Dele Blaat, og intet Gult, det er den rene blaae Farve; i det øverste Rum, ved en af de spidse Vinkler staaer *12 r ob* og, som betegner, at herudi kommer 12 Dele Rødt, intet Blaat og intet Gult, det er den rene røde Farve; i det nederste Rum ved den anden spidse Vinkel findes *or ob 12 g*, som betegner, at herudi kommer intet Rødt, intet Blaat, men 12 Dele Gult, det er den rene gule Farve. Rødt, Blaat og Gult, som ere de trende Hovedfarver, ligge da udi de trende Rum ved Triangelens trende Hjørner; og de øvrige 88 Rum maae da indeholde de forskjellige Blandinger. Hvor der staaer *f. E. 4 r 5 b 3 g*, betyder, at der i samme Rum kommer en sammensat Farve, som bestaaer af 4 Dele Rødt, 5 Dele Blaat og 3 Dele Gult; hvor der findes *1 r 9 b 2 g*, betegner, at her bør være 1 Deel Rødt, 9 Dele Blaat og 2 Dele Gult; hvor man finder *2 r ob 10 g*, bør Blandingen bestaae af 2 Dele Rødt, intet Blaat, men 10 Dele Gult o. s. v.

§. 17.

Saaledes kan da Maleren have 91 forskjellige Farver udi en og den samme Grad af Styrke og Lyshed; og naar enhver af disse forskjellige Blandinger, paa den samme Maade gives forskjellige Forbindelser med Hvidt og Sort, saa maae Antallet af Farvernes Forskiellighed derved

derved betydelig forøges. Men Herr Professor Lambert gjør herved denne vigtige Erindring: at det ved umiddelbare Forsøg endnu ikke burde undersøges, om Farverne af disse Blandinger rullede sig efter Ingrediensernes Forhold; thi af adskillige Erfaringer har man Aarsag at tvivle om dette. En lige stor Mængde af Sort, beblandet med en lige Quantitet af Grønt og Blaåt, synes at gjøre en meget forskjellig Virkning. Foruden dette, da burde det og ikke undersøges og bestemmes, om de Proportioner af Hovedfarverne, hvorefter Blandingen skal bestaae, bør antages efter Bøgen, eller efter Størrelsen af det korporlige Rum, de indtage; thi forskjellige Farvers virkelige Tynghed er ofte merkkelig forskjellig fra hinanden, skiont Størrelsen eller det korporlige Indhold af de samme er lige.

§. 18.

Man kan overhoved antage, at der fra Hvidt indtil Sort gives 30 fiendelige Mellemgrader, og dette bliver da de Grændser, imellem hvilke Maleren nødvendig maae indskrænke Graderne i de afbildede Gjenstandes Lyshed. Ved en Blanding allene af Hvidt og Sort frembringes da 30 forskjellige Grader, iblant hvilke den mellemste eller den 15de Grad bliver det mest fuldkomne Graat. Naar man imellem Hvidt og Sort tager en anden enkelt, eller en sammensat Farve; saa udgjør vel denne Farve en Middelgrad imellem Hvidt og Sort, men det bliver ei altid den 15de Grad. Blaåt nærmer sig mere til Sort end til Hvidt. Af de ommeldte 30 Grader kan man antage 20 fra Hvidt indtil Blaåt, og ifkun 10 fra Blaåt indtil Sort. Grønt nærmer sig meget til den 15de Grad. Guldt derimod nærmer sig mere mod Hvidt, omtrent den 10de Grad fra Hvidt; men 20de Grad fra Sort. Rødt nærmer sig den 20de Grad fra Hvidt, og den 10de fra Sort. Men herved gjør og en Forskiellighed udi Klarheden af det paafaldne Lys

en merkelig Forskiel. Om Matten, allene ved det matte Lys fra Stier-
nerne, er en blaae, en sort og en rød Klædning ikke merkelig forskiellig
fra hinanden; thi de synes alle næsten lige sorte. Derimod, da kan man
tydelig kiende en gual og en grøn Klædning fra hinanden. De samme
Bemerkninger have og Sted ved de Farver, der ere fremkomne af
Blandinger. Blaat har en stærk Kraft til at fordunkle Rødt; thi en
Blanding af disse rønde Farver nærmer sig meget til Farven af Jernet,
saaledes som det kommer af Jlden, eller fra Smedens Hænder.

§. 19.

Hvad for en Forskiel der endog bliver imellem Klarheden af det
svagere eller stærkere Lys i Naturen, som oplyser Gienstandene; saa maae
en Maling forestilles at staae i et og det samme Lys. Men den maae
dog saaledes præsentere Gienstandene, som at enhver af de samme paa
Malingen stod i det samme Lys, udi hvilket Gienstanden i sig selv be-
fandtes i det Dieblis, da den blev afmalet, eller i den Tidspunkt, man
forudsætter den at være malet, og herved møde adskillige Vanskeligheder.
En udi Solen staaende græneagtig Muur kan synes lige saa klar og
hvid som en anden ganske hvid Muur, der befindes i Skyggen. Ma-
leren kan umuelig meddele sine Farver alle de forskiellige Grader af
Klarhed og Dunkelhed, som findes ved de naturlige Gienstande; thi
han har ikke andet Lys end den hvide Farve. Leonhard de Vinci
har omtrent for 300 Aar siden anmerket: naar en udi Solen staaende
hvid Muur afmales; saa kan den ikke afbildes med den behørigte Klar-
hed, med misdøe at Malingen udsættes i Solen; men sættes den udi
Solen, saa bliver Skyggen udi Malingen alt for meget lys. Da nu
Maleren ikke kan udtrykke alle de behørigte Grader af Klarhed i hans
Maling; saa er han nødsaget at indskrænke de samme til nogle saa
forskjellige Grader. Han maae søge at sammendrage Klarhedens
Grader

Grader paa en forholdsmæssig Maade. Et Camera obscura er af den Beskaffenhed, at det forholdsmæssig formindsker alle Ting ved Gienstandene i sig selv; og i Hensigt til Klarheden bliver her det rene Mørke = 0. Men i en Maling kan Mørket ikke være = 0. Hver sort den Farve end er, af hvilken Maleren betiener sig til at forestille en Mangel af al Lys; saa er dog Malingen af den Beskaffenhed, at den maae sees i et Lys, s. E. Daglyset. Derved maae den sorte Farve allestider være synlig. Der gives intet sort Legeme, som ikke kaster noget Lys tilbage; men der gives ei heller noget hvidt Legeme, der ved det blotte Daglys tilbagekaster saa meget Lys, som naar det staaer i Solen.

§. 20.

Maleren maae da søge en Middelvei. I hans Malinger maae han legge til Grund en saa kaldet Middelklarhed. For det første maae han bestemme det Forhold, som under alle Omstændigheder befindes imellem Gienstandenes forskellige Klarhed, udi hvad for et Slags Lys de end ere. Derefter maae han tænke paa en Bestemmelse af det Forhold, som er imellem Klarheden af forskellige Slags Farveblandinger; og derved forholdsmæssig at tildele enhver afbildet Gienstand dens rette proportionerede Klarhed mod de øvrige. Skal s. E. et hvidt Huus afmales, af hvilket den ene Side staaer lige i Solen, den anden derimod ikkun oplyses fra en Deel af Himmels Klarhed; saa maae man søge at bestemme Forholdet imellem Klarheden af disse tvende Husets Sider. Den Side, som staaer lige i Solen, kan omtrent antages af Klarhed 6 Gange at overgaae en anden lige saa hvid Gienstand, som ikkun oplyses fra Klarheden af en reen Himmels Hemisphære.

og indbringe i sin Maling; men det er Graderne i Klarheden af de oplyste Gienstande, i Sammenligning med hinanden, staaende i et og det samme Lys, som han forholdsmæssig bør indskrænke og afbilde med den mueligste Noiagtighed. De retskafne Kunstnere ere og ganske vel overbeviste om dette. Deres Malinger ere tildeels indrettede og bestemte saaledes: at nogle bør betragtes ved det svage Lys fra Stjernerne; andre ved et Maaneskjyn; andre ved Daglyset; andre ved Solens Skjyn; andre ved et antændt Lys, ved en Fakkell, ved en Lue af Ilden; andre ved Morgenrødens Lys; andre ved det Daglys, der falder igjennem nogle Vinduer; andre ved det Lys, der indfalder fra en smal Gade o. s. v.

§. 22.

Det beqvemteste og bedst passelige Lys, hvorefter Maleren i Almindelighed bør indrette en Maling, er det klare Daglys, det Lys, som kommer fra den med hvide Skyer overdragne Himmel; og dette er allerede af Leonhard bleven anmerket. Dette Lys har en større Lighed og Overeensstemmelse med Klarheden af de derved oplyste Gienstande, end deres Klarhed, sammenlignet med Klarheden af et brændende Lys, af Maanen og af Solen. I Hensigt til Gienstandenes forholdsmæssige afbildede Klarhed; da bør Maleren stedsse søge den beqvemteste Midtvei: ikke som en ledende Guide, blot være hengiven til et mat og svagt Lys; ei heller som en Caravaggio, blot være indtagen for et stærkt Lys. Overalt maae Klarhedens Grader harmonisk udtage sig; og de afbildede Gienstandes Skygger maae med en Jevnhed alt mere og mere tage sig indtil deres Grændser, som bør være ukiendelige, bortsmelte og reent forsvinde. Især maae de betydeligste Hoveddele i en Maling, ved et skionsemt Valg af klare og dunkle Farver, ved en harmonisk Uddeling af Lys og Skygge, anordnes med den mueligste Forsigtighed; og dette

giver Malingen i det Hele en fortrinlig Grad af muelig Fuldkommenhed. Men derved maae og iagttages, at enhver enkelt Deel udi samme gives den mindste Udvidelse, og den mindste Brede, som det er mueligt. De anbragte Lysstraaler, for at oplive de dunkle Steder i en Maling, kan giore en fortreffelig Virkning; men dette skeer ikke med mindre, at de anbringes med Skionsomhed og Overlag. Det Blik, man kaster derpaa, bør ikke betages sin behagelige Hvile; thi Diet vrættes ved alt for meget Lys i en Maling, lige saa meget som Dret i et talrigt Selskab, hvor alle paa engang tillige begynde at tale.

§. 23.

Malerne vælge geententlig en brun eller en rødagtig Grund i deres Malinger; men det bliver en reen og tydelig Folge af de optiske Regler, at den hvide Grund passer sig bedst, og bestandig burde antages frem for nogen anden. Farvematerien, naar den meget fint er redeu, bliver giennemsigtig, ligesom alle i Støv sonderstøtte Legemer; den lader Lyset giennemfalde, især da Olien, som forener sig med denne Materie, noget nær er af den samme Tykthed. Naar Lyset falder paa Gips, eller paa en anden lige saa hvid Grund, som er beqvem til at modtage alle Slags Farver; saa bliver det tilbagekastet med dets hele Kraft og Styrke; da det derimod paa en brun Grund meget svækkes og absorberes. Udi en Maling bliver Lyset og den hvide Farve at betragte som en og den samme Ting; og selgelig maae en Maling paa en hvid Grund være langt klarere og livagtigere end paa en brun. Paa den hvide Grund bliver Lyset i den hele Maling langt bedre forholdsmæssig uddelt end paa den brune eller rødagtige Grund, hvilken stærkere tilbagekaster de røde Straaler end alle de øvrige. En Ansigtfarve maae altsaa mere livagtig fremkomme paa en hvid Grund, da den derimod af den brune stærk absorberes. Paolo Veronese, Rubens og de gamle Malere have ganske vel indseet denne Sandhed.

§. 24.

Maleren bør anvende al Tid for at samle sig nogle Stykker af de største Mesterses Arbejder. Deraf lærer han at kende de forskellige Manerer i deres Anlæg, deres Colorit, deres Lys og Skygge, Figurernes Valg, Proportion, Orden, Forbindelse, Stilling, Characterer m. v. Han bør stræbe efter, saavidt som mueligt, at træde i disse Mesterses Fodspor, at vandre frem paa deres Baner med visse og forsigtige, med varfomme og stadige Skridt. Ved ethvert vover Forsøg maae han først meditere, dernæst foermere en Concept, derefter gjøre Indretningen, og endelig arbejde. Iblant de største Mestere, de selgeverdige Monstre, fortjene især at nævnes: en Raphael, le Poussin, Claudius, Titian, Paolo Veronese, Rubens, Bassan, Leonhard de Vinci, Hannibal Carrache, Michael Angelo, Tintoret, Correggio, Parmezan, Vandyk, Gerardou, Miris, Spagnolette, Albrecht Dürer, Rembrand, le Guide, Caravaggio og Andreas Sachi. Men iblant dem alle maae en Raphael have den overste Plads. Der var en besynderlig Reenhed i hans Anlæg, den høieste Fihed i hans Udtryk, den nøiagtigste Rigtighed i Proportion og Stilling af hans Figurer, den største Livagtighed i hans Colorit, den ordentligste Harmonie i hans Lys og Skygge, og overalt i det Hele en ubeskrivelig Skønhed, Behagelighed og al muelig Fuldkommenhed.

§. 25.

Raphael var ei allene den største Konstner, men og tillige en lærd Mand. Herr Professor Sulzer sætter en Raphael ved Siden af Erasmus og Calvin. "Ikke de af Constantinopel borttagne Græker, " (siger Herr Sulzer), have vi at takke for Værdmændens Tjenkomst; " ikke Medici for Konsterne, ikke en Calvin eller Luther for den geistlige Frihed i en Deel af Europa. En Plato, en Xenophon, en

+ Lorraine + Rani

293

"Demo"

"Demosthenes, en Cicero, en Phidias, en Polyklet have bevirket
 "disse lykkelige Forandringer. De skinnende fortrinlige Guldkommen-
 "heder i deres Verker have en Erasmus, en Calvin, en Raphael og
 "alle de store Mænd, som tilveiebragte disse Forandringer, at takke for
 "deres Duellighed." Raphael var den største Kunstner, og han kiendte
 sin Styrke. Men hans Wiisdom og Forstand affholdte ham fra den
 daarlige Stoltthed at holde sig selv for useilbar. Han vidste, at han
 var et Menneffe; og som et Menneffe at kunne seile. Han fremlagde
 allestider sit Anlæg for indsigtfulde Bedommere, for de af hans Venner,
 der vare ægte Kiendere, for at erfare deres Tanker og Mening. Dette
 bevidner iblant andet hans Brev til Greven af Castiglione. Det
 merkvoerdigste af Brevet lyder saaledes: "Min Herr Greve. Jeg har
 "tegnat adskillige Anlæg efter Deres Opfindelse. Alle ere indtagne af
 "samme, dersom ingen smigrer mig. Ikkun jeg er ikke tilfreds med
 "mig selv, fordi jeg frygter, at De ikke vil blive det. Jeg sender Dem
 "disse Tegninger; udsøg Dem een deraf, naar een iblant samme er
 "Umrægen værd. Vor hellige Fader har paalagt mig en stor Byrde,
 "da han har overgivet mig St. Peders Kirkes Architectur. Jeg vil
 "haabe, at jeg ikke bliver liggende under denne Byrde. Den Plan,
 "som jeg deraf har forfattet, har allerede havt den Lykke at bisalde hans
 "Hellighed, og at erholde vore Kienderes Noes; men jeg tænker paa
 "en langt hoiere Flugt. Skulde den vel afløbe som en Icarus's?
 "Jeg onskede, at maatte finde de skionne Skikkelser af de gamle Byg-
 "ninger. Vitruv giver mig et stort Lys; men det er dog ikke tilstræk-
 "keligt ic. . . Kort sagt, efter mine Tanker, da bliver en Raphael det
 samme iblant Malerne, som en Newton iblant Mathematikerne; og
 Herr de Piles brugte en meget falsk og urigtig Bøgt, da han satte en
 Raphael og en Rubens i Ligning med hinanden.

§. 26.

I Hensigt til det Hele havde da Raphael et betydeligt Fortrin frem for alle andre Malere; men i Betragtning af visse enkelte Ting og Stykker, da have adskillige af de andre Konstnere fuldkommen opnaaet den samme Høide, og fortient Skionneres Beundring. Hvad det Indtagende og Behagelige angaaer, da have Correggio og Parmezan været hans Medbeilere. Men den sidste har ofte overtrædet Symmetriens Regler; og den første har ofte ikke været noiagtig og rigtig, skiont hans Figurer synes at leve og tale. Af en Basan kan Maleren lære det fri, det dristige Penselsstreg; og af en Paolo Veronese Sindheden udi samme. Denne Konstner bør og følges, i Hensigt til Rigdom i Opfindelsen og de lustige Overflader; en Michael Angelo, i Hensigt til Grundighed i Tegning, og Manerer i det Skræksomme; en Titian, i Hensigt til Farveblanding og den skionne Natur; en Rembrand og Carravaggio, i Hensigt til det Fortryllende i Skyggerne. Ved at betragte de bedste af en Rembrands afbildede Landskaber, falder man i en Beundring; man synes, at være henført i de Egne, som forestilles; man føler Skyggens Riolighed i alle Lemmer og Ledemod af Vegetet. Le Poussin, Claudius og Titian vare og hyppelige Landskabsmalere, især Titian. Efter Herr Algarotti Beretning, da skal hans Marter St. Petri være det aller skionneste Landskab af Malerie. I dette Stykke kan man adskille det ene Træ fra det andet, paa en Forskiellighed af Stammerne, paa en Forskiellighed af Bladene, paa en Forskiellighed af de Træk og Skatteringer, hvormed Naturen har mangfoldiggjort og beriget dens Skueplads. Grunden er saa tydelig udtrykt, at en Botanist synes at kunne søge og samle Urter derpaa.

§. 27.

"Demosthenes, en Cicero, en Phidias, en Polyklet have bevirket
 "disse lykkelige Forandringer. De skinnende fortrinlige Gudskommen-
 "heder i deres Verker have en Erasmus, en Calvin, en Raphael og
 "alle de store Mænd, som tilvelebragte disse Forandringer, at takke for
 "deres Duellighed." Raphael var den største Kunstner, og han kiendte
 sin Styrke. Men hans Wiisdom og Forstand afholdte ham fra den
 daarlige Stolthed at holde sig selv for useilbar. Han vidste, at han
 var et Menneſke; og som et Menneſke at kunne feile. Han fremlagde
 alletider sit Anlæg for indsigtsfulde Bedømmere, for de af hans Venner,
 der vare ægte Kiendere, for at erfare deres Tanker og Mening. Dette
 bevidner iblant andet hans Brev til Greven af Castiglione. Det
 mærkværdigste af Brevet lyder ſaaledes: "Min Herr Greve. Jeg har
 "tegnet adskillige Anlæg efter Deres Opfindelse. Alle ere indtagne af
 "samme, dersom ingen smigrer mig. Ikkun jeg er ikke tilfreds med
 "mig selv, fordi jeg frygter, at De ikke vil blive det. Jeg sender Dem
 "disse Tegninger; udføg Dem een deraf, naar een iblant samme er
 "Umagen værd. Vor hellige Fader har paalagt mig en stor Byrde,
 "da han har overgivet mig St. Peders Kirkes Architectur. Jeg vil
 "haabe, at jeg ikke bliver liggende under denne Byrde. Den Plan,
 "som jeg deraf har forfattet, har allerede havt den Lykke at bifalde hans
 "Hellighed, og at erholde vore Kienderes Nøes; men jeg tænker paa
 "en langt høiere Flugt. Skulde den vel afløbe som en Icarus's?
 "Jeg onskede, at maatte finde de skionne Skikkelser af de gamle Byg-
 "ninger. Vitruv giver mig et stort Lys; men det er dog ikke tilstræk-
 "keligt &c. Kort sagt, efter mine Tanker, da bliver en Raphael det
 samme iblant Malerne, som en Newton iblant Mathematikerne; og
 Herr de Piles brugte en meget falsk og urigtig Vægt, da han satte en
 Raphael og en Rubens i Vægtning med hinanden.

§. 26.

I Hensigt til det Hele havde da Raphael et betydeligt Fortrin frem for alle andre Malere; men i Betragtning af visse enkelte Ting og Stykker, da have adskillige af de andre Kunstnere fuldkommen opnaaet den samme Høide, og fortient Skionneres Beundring. Hvad det Indtagende og Behagelige angaaer, da have Correggio og Parmezan været hans Medbeilere. Men den sidste har ofte overtrædet Symmetriens Regler; og den første har ofte ikke været noiagtig og rigtig, skiont hans Figurer synes at leve og tale. Af en Vasan kan Maleren lære det fri, det dristige Penselsstrøg; og af en Paolo Veronese Finheden udi samme. Denne Kunstner bør og følges, i Hensigt til Rigdom i Opfindelsen og de lustige Overflader; en Michael Angelo, i Hensigt til Grundighed i Tegning, og Manerer i det Skræksomme; en Titian, i Hensigt til Farveblandning og den skionne Natur; en Rembrand og Carravaggio, i Hensigt til det Fortryllende i Skyggerne. Bed at betragte de bedste af en Rembrands afbildede Landskaber, falder man i en Beundring; man synes, at være hinført i de Egne, som forestilles; man føler Skyggens Riolighed i alle Lemmer og Ledemod af Væget. Le Pousin, Claudius og Titian vare og hyperlige Landskabsmalere, især Titian. Efter Herr Algarotti Beretning, da skal hans Marter St. Petri være det aller skionneste Landskab af Malerie. I dette Stykke kan man adskille det ene Træ fra det andet, paa en Forskiellighed af Stammerne, paa en Forskiellighed af Bladene, paa en Forskiellighed af de Træk og Skatteringer, hvormed Naturen har mangfoldiggjort og beriget dens Skueplads. Grunden er saa tydelig udtrykt, at en Botanist synes at kunne søge og samle Urter derpaa.

§. 27.

§. 27.

Hvad Figurernes Klædebragt angaaer, da bør Følberne i samme ikke være tvungne; Klæderne maae falde lette, naturlige, og tillige vise det Røgne, de skule; Klæderne bør og give det Toi tilkiende, som de formere. I Klædebragten maae søges en passelig Middelvei. Maleren maae herudi ikke være alt for sparsom; men ei heller alt for overflodig. Ziraterne paa Klædestykkerne bør alletider anbringes med en Slags Sparsomhed, da dette ikke henhører til Hovedsagen og det Bæsentlige. Albrecht Dürer var fortreffelig i Klædebragten. Denne Kunstner fulgte og alletider ordentlige og rigtige Regler, i Hensigt til Anlægget. Hans Composition var ofte meget behagelig; hans Tegning overhoved temmelig god; men han seilede meget i den behørige Uddeling af Lys og Skygge. Vasari siger: at Dürer var en Mand af et meget ubødet Genie; og han havde blevet en overordentlig Kunstner, naar Italien, og ikke Tyskland, havde været hans Opholdssted. Herr Algarotti melder: at den store Raphael i hans Arbejdssted havde opstilt en Deel af Albrecht Dürers Tegninger.

§. 28.

Gerardou og Miris vare ypperlige Kunstnere i at træffe Sandheden i deres Skildringer. De betiente dem gierne af et ophævedt Speil, naar de skildrede efter Naturen, for desto bedre at træffe Gienstandenes Rundhed. Men et Camera obscura er hertil langt bedre og bequemmere. Dette afbilder Naturen frivillig i alle Ting, uden nogen anden Forandring end en forholdsmæssig Formindskelse. I Hensigt til Farvernes næsten umerkelige Degradationer, da kan Figuristen herved anstille meget nyttige Zagtagelser. Han seer, hvorledes de nær ved værende Gienstande tydeligere udtage sig, og af Farve ere livagtigere end de andre, som ere længere borte. Figurmaleren ligesaavel som

Land:

Landskabsmaleren kan med Nytte bruge det mørke Kammer til at foreville enhver Gienstand, og at satte Forbindelsen i det Høle, i den behørigte Skattering. Denne Maade brugte en Spagnolette, da han udarbejdede nogle af hans underfulde Malinger.

§. 29.

Udi Malinger, som afbilde Bygninger, bliver Paolo Veronese den fortreffeligste Læremester. Herr Algarotti anser ham for det samme i Malerier af Bygninger, som Titian i Malerier af Landskaber. Bramantas, Alberti, San-Micheli, Serlio og Julius Romanus fortiene mere at berømmes som Bygningsmestere end som Malere; men en Palladio og Vignolo blive i dette Fag de Konfinere, som især fortiene at udmerkes, og efterfølges. Vignolo blev meest ved det Antiquæ, og i visse Poster holdes han for at være rigtigere og eksistendeligere end Palladio; men derhos maae det og tilstaaes, at der i hans Sammensætninger og i nogle af hans Støtteordener falde nogen Forhed; at Hoiderne af Fodstykker og Gesimser i hans Støtter ere noget uproportionerede, og mangle den høie Smag, der hersker og lever i de Ordener, som en Palladio har frembragt. Palladio udsøgte det Forreffelige iblant Mængden af Proportioner i det Antiquæ. Saavel i hans Efterlignelser som i hans Opfindelser anbragte han en beundringsfuld Behagelighed, som erhvervede ham den Afgjæft, at blive kaldet en Raphael i Bygningskunsten. Uden Tvivl har en Paolo Veronese betient sig af dette udmerkede Monster, og efter samme udarbejdet hans skønne og forreffelige Bygningsmalinger, hvorudi Smag og Sielighed med Pragt og Symmetrie stribe om Fortrinnet.

§. 30.

En duellig Maler bør allestider have sin Tegnebog og Blyantspen ved Haanden, og ved alle Leiligheder i alle forekomne Tilfælde,
 B. No. 10. S. Skrifter II. B. K r afiegne

aftegne og anmerke et og andet Merkværdigt, som kan henhøre til hans Sag, og har Indsydelse i hans Kunst; thi dette kan ofte være ham til stor Nytte; det kan undertiden beqvemt anvendes i hans Arbejde, naar han med en sund Dommekraft og et skonsomt Balg betiener sig deraf til rette Tid, Sted og Maade. Udfillige smaae Oveser, et og andet Stykke, udkaster efter den blotte Phantasie, en Aftegning af de foranderlige Figurer udi Skyggerne, som Grenene og Bladene paa et Træ mod Solens Nedgang kan kaste paa en hvid Bæg eller Muur, og andet mere saadant Spillearbejde i hans sei Tinnre, kan og ofte være til større Nytte end man formoder. Det nyttigste iblant flige maler-
messige Spillearbejder bliver dog den Ovelse med fem Punkter, da man af samme efter deres forskjellige Stillinger og Bellinghenhed mod hinanden søger at finde Hoved, Arme og Fødder af en Figur, hvoraf kan udkomme mange forskellige og besynderlige Stillinger.

§. 31.

Maleren kan og mod Afstemmen gjøre sig nyttige og fornøielige Reflexioner ved at betragte den farvede Skygge, som formeddelt visse naturlige Aarsager i visse Tilfælde kan erfares. At Gienstandenes Skygger almindelig ere sorte, eller noget graaegrige, det veed enhver; men til visse Tider at see grønne, blaae og røde Skygger, det synes noget besynderligt; hos den tænkende Tilskuer maae dette nødvendig opvække en Beundring. I Aaret 1743 udi Julimaaned mod Solens Nedgang erfarede Herr Büsson, at Skyggen af nogle Træer, som faldt paa en hvid Muur, i en Aftand af 20 til 30 Fod fra Træerne, havde den flønneste grønne Farve; ligeledes at Skyggen af et Stakitverk, som stod 3 Fod fra Muren, fuldkommen saaledes var afbildet som det nylig med Spankegrønt havde været anstroget. Herr Büsson fandt i Beundring over dette Syn, da hverken Naturforskerne eller de Stiernekyndige tilforn

tilførn havde meldt noget om samme. Om Morgenen derefter, ved Solens Opgang, betragtede han andre Skygger paa en anden hvid Muur; men i Stedet for at finde dem grønne, som han formodede, da fandt han dem blaae af den livagtigste Indigofarve. Paa den samme Dag, ved Solens Nedgang, saae han Skyggen igien at være grøn, ligesom den befandtes om Aftenen tilførn. Siden efter den Tid betragtede han Skyggen meget ofte, deels ved Solens Opgang, deels ved dens Nedgang, og saae den aldrig mere med nogen anden, end den blaa Farve; undertiden var denne blaa Farve meget livagtig, ofte lyseblaa, til andre Tider dunkelblaa, men allestider blaa og alle Dage blaa.

§. 32.

Herr Mazeas erfarede følgende merkværdige Syn ved tvende forskiellig farvede Skygger af et og det samme Legeme, i en og den samme Tid. Maanens Lys, og Lyset af en antændt Vopstabel, som stod i en Afstand af 6 Fod fra en hvid Væg, faldt begge tillige paa et uigiennefsigtigt Legeme, hvilket havde ifkun 1 Fods Afstand fra Væggen. Begge disse forskiellige Lys frembragte tvende forskiellige Skygger, af et og det samme Legeme. Den ene Skygge havde en rød Farve, nemlig den, som blev forarsaget ved det optagne Maanelys; men den anden Skygge, som fremkom formedelst det optagne Vopstabellys, havde en blaa Farve. De rette Linier, man forestilte sig at gaae fra Maanen, og fra Vopstabellyset til det ommeldte Legeme, gjorde en Vinkel af 45° med hinanden; hvøraf følger, at den ved Maanelyset forarsagede Skygge blev oplyst af Vopstabellyset, og den ved Vopstabellyset frembragte Skygge blev oplyst af Maanelyset. Herr Mazeas og Herr Beguelin have meget forskiellige Tanker om de egentlige Grunde og Årsager til de farvede Skygger; men Herr Beguelins

Mening bliver den, som efter mine Tanker er meest naturlig, rimelig og antagelig. Herr Beguelins Mening er denne: paa det Sted, hvor Vortstabellyst ikke kunde komme, maatte Skyggen være blaa, for medelst det med Himmellustens hoiblaa Farve beblandede Maanelys, som falder paa den samme; men derimod, hvor hverken de fra Himmelen tilbageflagne Straaler eller Maanestraalerne kunde komme, maatte Skyggen være rød, fordi den var oplyst af det røde Vortstabellys. Endelig overalt, hvor de fra Himmelen, fra Maanen og fra Vortstabellyst udfarende Straaler blandede sig med hinanden, maatte den Farve over en af de tvende Skygger beholde den største Overhaand, som indeholdte den største Mængde af de med Farven lignende Straaler; den synlige Farve maatte være passelig og proportioneret med Quantiteten af det Hvide, Røde og Blaae, som de ommeldte forskjellige Slags Lys indeholde.

§. 33.

Naar Maleren Tid efter anden noie har betragtet og sammensignet en og den samme Ting, som af forskjellige Konstnere forskiellig kan være behandlet og udført; saa bliver hans Genie derved alt mere og mere frugtbart; derved underholdes den Enthusiasme, som ulmer i hans Idbildningskraft. Ved at læse gode Skrifter, som angaae hans Konst, samt poetiske og historiske Bøger, beriges hans Sind og Forestillingskraft med glindsende Billeder og skionne Beskrivelser. Deraf erfarer han adskillige vigtige og navnkundige Tildragelser med en Mængde Omstændigheder, som ere overeensstemmende til at formere en Handling; deraf kan han udsøge de pathetiske Gienstande, som er Maleriet's Triumph. Man ved Brug og Anvendelse deraf, maae han stedse have for Dine Eenheden og Harmonien i det Hele; og ved alle de Figurer, der skal indføres i hans Maling, i Hensigt til Sted, Beliggenhed, Stilling,

Stilling, Character m. v., som gives enhver især, maae han holde Regnskab med sig selv om Belysning, Anlæg og Forbindelse, er passelig, overensstemmende og rigtig. Han maae især ikke forglømme, hvorledes Hovedfiguren ved Lyset og den behørigte Farve bør adskilles fra alt det øvrige; hvorledes den bør føres i Perspectiv, at Diet alleridest hestest paa samme. Alt for stor en Mængde af Personer i en Maling trætter Synet; og Maleren burde efterligne den dramatiske Digter i at antage saa faa Personer, som det efter Tænnens Beskaffenhed er mueligt.

§. 34.

Maleren har ikke opnaaet den øverste Spids i sin Kunst, nemlig det saa kaldte Udtryk, førend han i sin Maling for Sindet kan opdage de Ting, som Diet ikke seer; førend han kan afbilde Gjenstande, som synes at være uden for Malerkonstens Sphære. Malerkonsten, i dens vidtlostigste Udstrækning, kan ei allene, formedest Farver, Lys og Skygge, forestille Haardhed og Bløddhed, Ruhed og Glæde, som Følelsen adskiller; men den kan og forestille Lyd og Bevægelse. Disse Ting beroer paa en vis Afbildning, af visse Dele, hvilke i Sindet kan opvække det sædvanlige og almindelige Begreb om Lyd og Bevægelse. Ja Malerkonsten har og den underfulde Magt, formedest Farver, Ansigtstræk og Legemets Stillinger, at udtrykke Følelser, Sindslidelser og et Menneskes hele Character; og saaledes kan da Diet i en vis Maade lære os, at føle, begribe, domme, og at sætte Sindet i Bevægelse; men til en lykkelig Afbildning af dette fortryllende ufordres og foruden al muelig anvendt Flid, Øvelse, Grundighed, Skionsomhed og Overlæg, en vis Gave, som Naturen skænker sine Yndlinge. Leonhard de Vinci holdte stumme Mennesker for at være Malerens bedste Læremestere, i Hensigt til Konsten angaaende Udtrykket; thi ved den

Bedørgelse, som de gjøre med deres Hænder, Dine, Dinebryne, og med det hede Legeme, formere de et Slags stum Talekonst. En Sokrat holdt Konsten i Udtrykket, for at være Malerens høieste Fortieneste og hans egentlige Diemerke. Det er Konsten i Udtrykket, som i en Maling fortryller Sindet og Sandserne: det er den stumme Digtikonst; og en Maling uden Udtryk er i visse Maader at ansee som et Menneske uden Liv.

§. 35.

Ved saadanne Bestræbelse kan da Maleren opnaae en merkelig Grad af Fuldkommenhed i hans Konst; derved gjøres han beqvem, duelig og nyttig, til at frembringe reikfaste Arbeider, som fortjene Skionneres Roes; derved udvikles hans Evner og Naturgaver paa den bedste og ordentligste Maade. Han kan da arbejde med Lyst; og hans Virksomhed er ikke forgieves. Han anvender al mulig Flid i en behørig Orden; thi han fiender Lyst i hans Virkekreds. Han bedømmer andre Maleres Arbeider med upartisk Skionsindhed og Kritik. Han vænnes ved at see det Suffermessige; han opdager Mangler og Ufuldkommenheder, ved at betragte det Middelmæssige; han føler, røres og henrykkes, ved at beskue det Mestertlige. Iødelig stræber han efter, at beriges med nye Kundskaber, med vigtige Opdagelser, som angaae hans Sag; men note prober, veier og dommer, hvad han vælger og antager. Stedse søger han, at udøve den mueligste Fuldkommenhed udi hans Arbeider. I Hensigt til Sandhed, Klarhed, Naturlighed, Enhed, Harmonie, Styrke, Roethed, Ridsdom, Udtryk. Sandhed i de syntlige Standses Efterligning; Rigtighed og Ridsdom i Billeder, Sammentligninger og Skildringer; Regelmæssighed, Orden og Overensstemmelse i Delenes Sammensættelse og Forbindelse; Skionhed og Behagelighed i Dannelse; Styrke og Livagtighed i Udtryk. Naar han tager Penselen i Haanden, opulmer den malermæssige Enthusiasme i hans Indbildningskraft; han seer den hele Natur besielet; og han gjør intet Træk, intet Penselsstrøg, uden tillige at forestille sig, at han arbejdede i en Raphaels Nærværelse.

